

Minnesanteckningar Partsgemensamt forum

Tid: 4 oktober kl. 13:00-17:00

Plats: Finlandshuset, Snickarbacken 4, Stockholm

Innehållsförteckning

Introduktion med presidiet	2
Politiskt sakkunnig hos landsbygdsminister	2
Politiskt sakkunnig hos arbetsmarknads- och integrationsminister.....	3
Återkoppling	3
Ett år med nya utmaningar	4
Diskussion.....	5
<i>Vad kan civilsamhället göra för att möta utmaningar eller bättre tillvarata möjligheter utifrån olika lokala förutsättningar?.....</i>	<i>5</i>
Bygga upp en egen kunskap och kompetens	5
Ta lärdom från och uppmuntra varandras arbete	5
Värna självständigheten och oberoendet	6
Se över motsättningar mellan det lokala och centrala inom förbunden	6
Strukturera den lokala samverkan	6
Våga prova det nya och obekanta	6
<i>Vad kan regeringen göra för att bidra till bättre förutsättningar för mångfald och långsiktighet i relation till olika lokala förutsättningar?.....</i>	<i>7</i>
Återställa anslag till studieförbund och etnisk organisering	7
Platsen som finansiellt styrmedel	7
Bättre samarbete inom Regeringskansliet	8
Lyft ny organisering och bredda träffytan	8
Kunskapshöja om samverkansformer	8
Ta hänsyn till lokala förutsättningar	9
Synliggöra civilsamhällets arbete	9
<i>Vad kan parterna göra tillsammans?.....</i>	<i>9</i>
Öka förståelsen och dialogen mellan parterna	9
Säkerställa tillgång till lokaler	10
Använda skolan för att öka kunskap om civilsamhället	10
Information från Urvalskommittén	10
Val av tema till PGF 5 december	10
Avslutning	11

Bilaga 2. Minnesanteckningar

Introduktion med presidiet

Ordförande Bojan Brstina öppnade mötet och hälsade alla välkomna. Mötet inleddes med en presentationsrunda. De närvarande var:

Amanda Bengtsson, NOD

Anders Lindell, NOD

Anna Rydborg, Värmlands Idéburna

Bojan Brstina, SIOS

Carl-Johan Friman, Socialdepartementet

Charly Wassberg Borbos, Civos

Eleonore Kerkhoven Holmberg, Hela människan

Erika Lindeberg,

Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Stengård, Kulturdepartementet

Eva Sörell, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Felicia Wartainen, NOD

Frida Jansson, Politiskt sakkunnig hos arbetsmarknads- och integrationsminister

Johan Pehrson

Guy Lööv, PRO Global

Irene Oskarsson, Hela Sverige ska Leva

Jan Nordwall, Sveriges hembygdsförbund

Jeremija Isakovic, NOD

Johan Bäckström, Kompis Sverige

Lotten Hjelm, Skärgårdarnas Riksförbund

Marie Ericsson, Socialdepartementet

Martin Carlstedt, Svenska kyrkan

Mattis Ekestaf, NOD

Maya Tannerud, Socialdepartementet

Nils Munthe, Sveriges Kommuner och Regioner

Raffe Abdelke, X-CONS

Simon Westberg, Politiskt sakkunnig hos landsbygdsminister Peter Kullgren

Verenice Bengtsson, Malmöandan/Malmö Ideella

Zarah Melander, NSPH

Politiskt sakkunnig hos landsbygdsminister

Politiskt sakkunnig Simon Westberg hos landsbygdsminister Peter Kullgren började med att betona platsens betydelse som högst närvarande inom departementets politiska vardag. Näringarna, främst jord- och skogsbruk, är högst frikopplade på sina specifika platser. Detsamma gäller även för stora delar av civilsamhället. Civilsamhället kan inte beordras uppifrån, utan måste slå ner rötterna på en plats och växa underifrån. Civilsamhället ska ha rätt att växa utifrån sina egna villkor, inte utifrån politikens villkor.

Det finns en falsk bild av döende landsbygder. Fler väljer att flytta ut ur städerna, och motsatsen handlar främst om tillgång till jobb. Därför fokuserar regeringens landsbygdspolitik på att möjliggöra för människor att leva och arbeta i hela landet genom att insatser för jordbruk och skogsbruk, samt

Bilaga 2. Minnesanteckningar

gruvor och industrin. Regerings andra insatser handlar om att säkerställa att landsbygden inte ska betala en oproportionerlig del av klimatomställningen, sänkning av reduktionsplikten från 2023, och översyn av den samlande landsbygdspolitiken som handlar om att titta på villkoren för boende, arbete, företagande, service och transporter. Utvecklingsfrågor för landsbygden har koppling till många olika politikområden. Regeringen vill även föra dialog med civilsamhället och andra aktörer om hur vi kan bidra till landsbygdens utveckling.

Politiskt sakkunnig hos arbetsmarknads- och integrationsminister

Politiskt sakkunnig Frida Jansson hos arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson konstaterade att det i Sverige finns en stor social utsatthet och otrygghet som grundar sig i ett växande utanförskap. Utanförskapet är platsbundet till områden där barn i lägre utsträckning ser sina föräldrar gå till jobbet, där det är sämre skolresultat och fler känner sig otrygga. Civilsamhället tillsammans med andra aktörer i samhället har en viktig roll i att vända utvecklingen. För att motverka detta satsar regeringen 50 miljoner kronor fram till 2026 i för att ta fram mer kunskap om var utanförskapet är som störst genom geografiska indelade data. När den kunskapen finns kan man sätta in effektiva åtgärder och involvera fler av samhällets aktörer.

En annan satsning är det nya statsbidrag som går till kvinnor och flickors organisering. Här har platsen en stor betydelse. Det finns även en mängd andra problem som handlar om jämställdhet. Utrikes födda kvinnor är exempelvis en grupp som står längst ifrån arbetsmarknaden och andra institutioner i samhället. Det utanförskapet kan riskera att ärvas. Alla aktörer i samhället inklusive civilsamhället har en viktig roll i att ändra den utvecklingen.

Återkoppling

Deltagarna i PGF fick möjlighet att delge hur de tagit dialogen vidare inom respektive organisation.

Från civilsamhällesdeltagarna uppgav flera att PGF är en stående punkt på agendan i styrelsemöten, där man dels återkopplar efter ett PGF, dels förankrar frågeställningarna och inhämtar perspektiv inför PGF. Andra deltagare uppgav att resultaten från PGF-mötena rapporteras till medlemsorganisationer och lokala enheter genom exempelvis nyhetsbrev eller i andra nätverk. En deltagare uppgav också att detta motverkar att civilsamhället arbetar i stuprör och att

Bilaga 2. Minnesanteckningar

återrapporteringen möjliggör för att bredda insikten om olika utmaningar för sektorn i sin helhet, in i den egna organisationen.

Regeringskansliets representanter rapporterade att de har återkommande möten efter och före PGF med statssekreteraren Petra Noreback på Socialdepartementet. Det sker även möten i den interdepartementala arbetsgruppen där representanter från nästan alla departement som har beröring med civilsamhällesfrågorna. Gruppen får ta del av kallelsen inför och minnesanteckningar efter PGF-mötena och får även möjlighet att dela i PGF.

Representant från NOD belyste även hur samtalen i PGF kopplas ihop med NOD:s övriga verksamhet. Ett exempel som lyftes var förra mötets tema "civilsamhället och demokratiskt deltagande" som inspirerade upplägget för ett seminarium i Almedalen där fokus var på en aspekt av demokratiskt deltagande - valdeltagande. I detta medverkade bland annat deltagare från PGF tillsammans med Valmyndigheten. Detta ledde i sin tur till att NOD påbörjade en dialogprocess mellan Valmyndigheten och civilsamhällesorganisationer.

Ett år med nya utmaningar

Johan Lidmark, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, presenterade myndighetens årliga uppföljning av civilsamhället villkor *Ett år med nya utmaningar – uppföljning av ideella föreningars villkor 2022*. Rapporten går att läsa i sin helhet på [MUCF:s hemsida](#).

En fråga ställdes om inblandning och styrning från det offentliga sida där man undrade om inställningen till detta har förändrats över tid eller om det är en konstant siffra. Ett kompletterande svar som delats i efterhand var att det är andra året MUCF ställde den aktuella frågan om obefogad kontroll. Resultatet mellan åren var snarlikt, så det går inte att se någon trend men däremot är den intressant att följa över tid.

En kommentar från Regeringskansliets representant var att villkorsrapporten är en uppföljning av politiken för det civila samhället som har gjorts sedan 10 år tillbaka. I rapporten lyfts civilsamhällets perspektiv utifrån de principer som har fastslagits för politikområdet. Samtidigt gör Regeringskansliet en sammanställning av principerna, som går att läsa i budgetpropositionen för 2024 under utgiftsområde 17. Dessa två rapporteringar kompletterar varandra, där den ena utgår från civilsamhällets perspektiv och den andra utifrån Regeringskansliets perspektiv.

Bilaga 2. Minnesanteckningar

En fråga som följde detta var hur stor del av statsbidragen som är organisationsbidrag, kontra projektbidrag och hur detta har förändrats över tid. En representant från Regeringskansliets svarade att detta redovisas i Regeringskansliets rapportering i budgetpropositionen, där det framgår att statsbidragen är 97% generella bidrag och att en relativt liten andel är projektbidrag.

Diskussion

Dialogen inleddes med samtal om på vilket sätt lokala förutsättningar påverkar organisationens verksamhet och roll i lokalsamhället. Dessa specifika utmaningar och möjligheter sammanfattades sedan under den andra delen av dialogen utifrån vad de olika parterna kan göra för att bemöta eller tillvarata dessa på bästa sätt.

Vad kan civilsamhället göra för att möta utmaningar eller bättre tillvarata möjligheter utifrån olika lokala förutsättningar?

Bygga upp en egen kunskap och kompetens

Några deltagare lyfte att civilsamhället aktivt behöver bygga kunskap och kompetens på platser utanför den egna verksamheten för att förstå och synliggöra vilka utmaningar och möjligheter som finns. Detta kan ge en mer realistisk bild av förhållandena på andra platser och kan användas för att bemöta egna utmaningar och sprida kunskap generellt om civilsamhällets utmaningar i sin helhet. I detta är det viktigt att medvetandegöra språket och ordets makt, exempelvis hur civilsamhället pratar om stad och landsbygder som dikotomier, "urbaniseringsnormer" eller missar att lyfta fram att landsbygder rymmer en mångfald av platser och platsspecifika utmaningar. Om vissa begrepp används slentrianmässigt menade vissa deltagare att civilsamhället omedvetet kan stärka vissa strukturer som man egentligen vill motarbeta. Man kan börja med att internt inom organisationen ha en förståelse för de olika förutsättningarna inom varje organisationer.

Ta lärdom från och uppmuntra varandras arbete

Samverkan mellan civilsamhällets organisationer betonades också som något värdefullt. Där nämndes trygghetspunkter, som exempelvis kyrkan, som viktiga centra där olika aktörer inom civilsamhället kan samarbeta och dra nytta av varandras erfarenheter och resurser. I detta nämndes även principen om mångfald av civilsamhällets aktörer, med betoning på att stödja olika typer av initiativ och organisationer även om det ibland finns konkurrens. Att vara positiv gentemot andras framgångar och att stödja andra organisationer på platsen ansågs vara viktigt.

Bilaga 2. Minnesanteckningar

Värna självständigheten och oberoendet

Några deltagare nämnde att det på lokal nivå finns ett ökat fokus på verksamhetsbidrag och att civilsamhället ska leverera vissa typer av tjänster, och betonade vikten av att organisationer ska få finnas i sin egen rätt. Där det är viktigt att värna oberoendet och självständigheten. Detta är tätt sammankopplat med ekonomisk självständighet vilket utmanas av verksamhetsvillkorade medel.

I relation till detta behöver civilsamhället vara uppmärksammade på vilka prioriteringar som görs i relation till ekonomiska bidrag som styrmedel från politikiskt håll. Civilsamhällets arbete inom dessa politiskt prioriterade områden anses viktigt, men det är likväl viktigt att det blir ett medvetet val från organisationens håll. Det blir särskilt relevant för civilsamhället att värna sin essens om statsbidraget minskar och det naturligt blir mer projektdrivna verksamheter.

Se över motsättningar mellan det lokala och centrala inom förbunden

Att många organisationer har sina huvudkontor i Stockholm är ett gensvar på statens struktur och prioriteringar. Civilsamhället kan fundera på om man vill ompröva detta i och med en ökad decentralisering av myndigheter. Regeringen lägger ut vissa uppgifter (nationella uppdrag) på länsstyrelserna kopplat till civilsamhället, vilket kan vara bra att känna till.

Strukturera den lokala samverkan

Samverkan mellan civilsamhället och den offentliga aktören lokalt nämndes som ett sätt att tillvarata möjligheter, men den har upplevts ojämn mellan kommuner. Där efterfrågas utbyte mellan kommunerna med goda exempel på hur man kan samverka med civilsamhället. Samordnandet av samverkan upplevs också ofta som bristfälligt och deltagarna nämnde exempel på när civilsamhällesaktören har fått leda stora delar av arbetet. En annan utmaning som nämndes var när det offentliga brister i sin service till medborgarna. För civilsamhället kan det många gånger vara mer effektivt att tillgodose behovet utan involvering från det offentliga, men det kostar resurser och dessutom förskjuts ansvaret från den offentliga aktören till civilsamhället.

Våga prova det nya och obekanta

Det är en utmaning att etablera verksamhet på områden där målgruppen är svårare att nå eller arbeta med av olika anledningar. Ett exempel var glesbygden då det helt enkelt finns färre individer i den specifika målgruppen. Även om behovet kanske finns på området kan det saknas vilja och delvis finansiella incitament för att fortsätta arbetet. Samma logik gäller för nya metoder där resultat

Bilaga 2. Minnesanteckningar

kanske inte är givet men i båda dessa fall poängterades vikten av att fortsätta vara ihärdig och att våga fortsätta driva verksamhet som inte anses lönsamt eller bekant.

Vad kan regeringen göra för att bidra till bättre förutsättningar för mångfald och långsiktighet i relation till olika lokala förutsättningar?

Återställa anslag till studieförbund och etnisk organisering

En deltagare påtalade att regeringens nuvarande politik i viss bemärkelse motarbetar civilsamhällets möjligheter att arbeta mot lokala utmaningar. Exemplet grundade sig i avvecklandet och nedskärningar av statsbidrag till etniska organisationer och studieförbund. Det markerar att de delarna av civilsamhället inte är önskvärt och de fråntas möjligheten att lyfta upp sina frågor.

Gällande den etniska organiseringen bidrar dessa signaler till att tonen mot etniska minoriteter normaliseras och etniska organiseringen likställs med gängbrottslighet vilket får konsekvenser lokalt.

I relation till studieförbunden blir det motsägelsefullt att säga att man värnar landsbygden men samtidigt gör nedskärningar av finansieringen till folkbildningen som konstaterats vara en viktig del av landsbygdsutvecklingen.

Platsen som finansiellt styrmedel

Några deltagare diskuterade att statsbidragen baseras på antal medlemsföreningar eller medlemmar. En åsikt lyftes om att det kan mer ändamålsenligt att i stället basera det på andra kvalitetsparametrar. Många organisationer väljer verksamhet utifrån var det finns medel vilket också underlättar arbetet. Det bidrar dock till att landsbygder bortprioriteras och att mycket centraliseras till städerna och till Stockholm. Här kan de offentliga medlen bli ett viktigt styrmedel för att motverka detta. Detta är särskilt relevant i frågor om utanförskap.

Några deltagare diskuterade skillnader mellan geografiska platser i relation till utjämningsinsatser. Utjämning är viktigt där det finns en tydlig vinst med det. Det konstaterades exempelvis att platsen borde vara en tydligare aspekt i statsbidraget för samlingslokaler, där stödet kan riktas om till att ge fördelar till platser utifrån lokala behov där exempelvis mötesutrymmes saknas. Däremot finns det ibland positiva skillnader som inte behöver åtgärdas, alltså där det finns ett syfte och en naturlig förklaring till att viss verksamhet är koncentrerat till ett eller några områden och inte andra. Hembygdsgårdar togs som exempel där det av naturliga anledningar finns fler gårdar på landsbygden än i staden.

Bilaga 2. Minnesanteckningar

Bättre samarbete inom Regeringskansliet

Samarbetet mellan olika departement inom regeringen behöver förbättras. Det påpekades att Regeringskansliet producerar politik, tankar, kunskap och pengar, men att samarbetet mellan departementen ibland är bristfälligt. Problemlösning som inte passar inom ett enskilt departement kräver bättre samordning.

Regeringen kan ta tydligare steg för att främja samverkan genom att inkludera samverkan med det civila samhället i dokument och myndigheters instruktioner.

Då både civilsamhällets organisationer och myndigheter kan ha begränsade resurser att lägga på samverkan krävs en tydligare dialog mellan regeringen och civilsamhället för att förstå hur samverkan kan bedrivas utifrån de begränsade resurserna. Detta för att säkerställa att intentionen om samverkan inte går förlorad.

Lyft ny organisering och bredda träffytan

Traditionellt föreningsliv har ofta en starkare röst inom civilsamhället, och får också oftare höras. Den nya verksamhet och de nya nätverk som dyker upp ur gräsrotterna för att lösa nya utmaningar får inte höras på samma sätt. Detta trots att de blir fler och fler. Däremot finns det förståelse för att aktörer från offentligt håll får svårt att utkräva ansvar ur exempelvis ett nätverk eller en Facebook-grupp. För att främja möjligheten för nya och löst sammansatta initiativ att delta i både löpande samhällsinsatser och i krisarbete föreslås en gemensam "pott" där de som är snabbast får medlen.

NOD lyftes som en neutral aktör för det offentliga att använda i syfte att exempelvis minska oro kring exempelvis inbjudningslistor och liknande. Osäkerheten kring att nyttja NOD kan dock liknas vid osäkerheten att ingå i IOP:er.

Kunskapshöja om samverkansformer

Några deltagare menade att kommuner kan vara svåra att samarbeta med – även när civilsamhället har upparbetade och fungerade metoder och idéer. Exempel kring IOP nämndes där det upplevs förekomma en del juridisk osäkerhet från det offentliga håll. Många har en oro för att bryta mot EU-lagstiftning eller LOU och väljer att inte ta den eventuella risken. IOP är en uppskattad samverkansform och därför är det viktigt att offentliga aktörer har kunskap och mod att ta de eventuellt svårare vägarna och se nyttan på längre sikt.

Bilaga 2. Minnesanteckningar

Ta hänsyn till lokala förutsättningar

Regeringen behöver förstå och motarbeta centrum-periferiproblematiken och ta hänsyn till alla olika geografiska dimensioner. Platsens betydelse i samhället betonades, och det diskuterades olika insatser som kan behövas på olika platser.

Utlokalisering av myndigheter till fler platser i landet lyftes fram som en potentiell åtgärd som kan främja en jämnare geografisk fördelning av resurser och kompetens.

Synliggöra civilsamhällets arbete

Några deltagare diskuterade utsatta områden i relation till gängkriminaliteten som är ett prioriterat område för regeringen. I detta gör civilsamhället redan mycket arbete som behöver synliggöras. Samtidigt behövs en diskussion om hur att stärka detta arbete och bemöta utmaningar som exempelvis bristande tillgång till lokaler i utsatta områden.

Vad kan parterna göra tillsammans?

Öka förståelsen och dialogen mellan parterna

Det är av vikt att det finns samverkan och kommunikation mellan parterna, där möten och dialog är värdefullt för att öka förståelsen och kunskapen från olika perspektiv gällande lokala förutsättningar. I detta togs utvecklingen av landsbygdspolitiken som exempel. Dialogen kan bidra till att mer kunskap från civilsamhället omhändertas och att fler välgrundade beslut tas.

Dialogen kan även bidra till att öka förståelsen för varandras förutsättningar. Offentlig sektor omorganiserar sig vart fjärde år där personer och styrning byts ut. Detta behöver civilsamhället förstå och ställa in sig i. Men den offentliga sektorn behöver även förstå civilsamhällets omorganisering i en ny kontext där samhällskontraktet håller på att skrivas om. Båda parter måste kunna förändras och anpassas efter nya miljöer och där måste det också finnas en förståelse för varandra.

Det finns även en utmaning i att de olika politiska ledningarna och de individer som sitter på styrande positioner har olika syn på civilsamhället och dess funktion och roll i samhället. Det sätter olika ramar för hur parterna kan arbeta tillsammans, bland annat i frågor som rör lokala förutsättningar och civilsamhällets roll på olika platser.

Tematiska fokus och särskilda processer för samarbete föreslogs där PGF kan vara del i att identifiera områdena och där nationella stödstrukturer som NOD kan användas för att ta det vidare.

Bilaga 2. Minnesanteckningar

Säkerställa tillgång till lokaler

Några deltagare betonade de varierande utmaningarna med tillgängliga lokaler på olika platser. I stora städer är det exempelvis en utmaning att hitta lokaler utan god framförhållning. På landsbygder finns det ofta tillgängliga tider – där är i stället utmaningen att lokalerna ofta är väldigt stora och därför blir dyrare. Det beror på att lokalerna, som ofta är till exempel hela hembygdsgårdar eller Folkets hus, fungerar som samlingsplats för flera olika typer av lokaler. För att lokalen ska kännas som en trygg plats där människor samlas behöver man därför gemensamt se till att förutsättningarna tillåter att lokalerna nyttjas.

I diskussionen om behovet av lokaler pratade deltagarna om vem som egentligen har ansvar för lokaltillgången – ska det offentliga eller civilsamhället förvalta platsen? En annan fråga som lyftes var hur man kan utnyttja lokaler till fullo, för att motverka att lokaler står tomma under exempelvis lov, helger och kvällar på grund av olika regleringar. Detta behövs vidare dialog kring.

Använda skolan för att öka kunskap om civilsamhället

Skolan blir ofta föremål för många insatser och roller. Trots det finns det ändå anledning att se över skolans bidrag till kunskap om demokrati och civilsamhällets roll i demokratin. I detta är civilsamhället en naturlig och viktig part.

Information från Urvalskommittén

Urvalskommittén berättade om nomineringsförfarandet inför PGF 2024. Information om nomineringen har spridits brett och det har även genomförts ett informationsmöte. Sista dag att nominera sin organisation är 5 oktober och förslag till urval tas fram därefter av Urvalskommittén i NOD. Urvalet beslutas om på NOD:s årliga möte den 9 november.

Val av tema till PGF 5 december

De föreslagna temana var:

- Tillit, granskning och administrativa krav (princip: Öppenhet och insyn)
- Civilsamhällets roll i krisberedskapen (Principer: Dialog, Långsiktighet, Kvalitet)

Presidiet presenterade temana och därefter följde en omröstning. Det tema som fick en majoritet av rösterna var "Tillit, granskning och administrativa krav" vilket därmed blir temat för PGF 5 december.

Bilaga 2. Minnesanteckningar

De organisationer som inte deltagit i någon av årets planeringsgrupper kommer att bli placerade i planeringsgruppen till detta möte. De organisationer det berör är:

Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa

Pingst - fria församlingar i samverkan

Sensus Studieförbund

Kompis Sverige

Malmö mot diskriminering

LSU - Sveriges ungdomsorganisationer

Svensk Live - Unga arrangörsnätverket

X-CONS Riksförbund

Avslutning

Presidiet tackar för dagens dialog och påminner om att en utvärdering kommer att delas med deltagarna i mötet.

Mötet avslutas.